

Afrika

Afrika iku *bawana* (bawana) sing gedhé dhéwé kaping loro sa donya sawisé Asia. Jembaré karo kapuloan ing saubengé ana 30,2 yuta km², iku minangka 6% lumahing bumi lan 20,4% lumah lemah donya.^[1] Ing tanah Afrika iku sing ndunungi ana kira-kira sak milyar jiwa (cacah taun 2009) lan kapérang dadi 61 wewengkon, ya iku nyakup kira-kira 14,72% sing ndunungi donya. Tanah Afrika iku kabagé dadi pirang-pirang tlatah sing luwih cilik, ya iku *Afrika Lor* (Maghribi), *Afrika Kulon*, *Afrika Tengah*, *Afrika Kidul*, lan *Afrika Wétan*.

Afrika diliwati garis katulistiwa lan duwé warna-warna iklim; iki minangka siji-sijiné bawana sing mbentang saka wates loré zona iklim sedheng bumi nganti wates kidulé.^[2] Prakiran pertumbuhan ékonomi Afrika ya iku watara 5,0% ing taun 2010 lan 5,5% ing taun 2011.^[3]

Isi
Étimologi
Sajarah
Géografi
Pulitik
 Uni Afrika
Nagara-nagara
 Wewengkon Afrika Lor
 Wewengkon Afrika Kulon
 Wewengkon Afrika Wétan
Uga delengen
Réferènsi
Pranala njaba

Étimologi

Tembung **Afrika** asal saka basa *Latin*, *Africa terra* — "Tanah Afri" (wujud jamak saka *Afer*) — kanggo nuduhaké pérangan lor bawana mau, wektu iki minangka péranganing nagara *Tunisia*, papan panggonan provinsi Romawi ing Afrika. Asal tembung *Afer* manawa saka basa *Fenisia*, *afar* tegesé "awu",^[4] utawa saka suku Bani Ifran,^[5] sing manggon ing pérangan lor bawana iki cedhak *Kartago*; utawa saka basa *Yunani* *aphrike* sing tegesé "tanpa adhem"; utawa saka basa *Latin* *aprica* sing tegesé "cerah".

Sajarah

Afrika iku dadi padunungan *manungsa* sing paling wiwitan, saka bawana iki manungsa sabanjuré nyebar menyang bawana-bawana liya.^{[6][7]} Werna-warna *fosil* saka *spesiés* manungsa purba kang wujudé esih kaya kethèk uga akèh tinemu, kaya ta *Australopithecus afarensis* (dinuga kira-kira saka 3,9–3,0 yuta taun SM),^[8] *Paranthropus boisei* (k. 2,3–1,4 yuta taun SM),^[9] lan *Homo ergaster* (k. 1,9 yuta–600.000 taun SM).^[1] Sawijining fosil kerangka manungsa purba sing misuwur diarani "Lucy", saiki disimpen ana ing musiyum nasional Addis Ababa, Etiopia. Manungsa sing modhèren kanthi *anatomi* wiwit kapisanan wujud fosil ing Afrika saka 195.000 taun kapungkur, nanging panelitian *biologi molekulèr* nemu tandha-tandha prakiran wektu pamisahan nènèk moyang sakabèhé populasi manungsa modhèren ya iku 200.000 taun kapungkur.^{[10][11][12][13][14]}

Paternakan kéwan diprakirakaké wis diwiwiti taun 6000 SM ing *Afrika Lor*.^[15] Ing taun 4000 SM, iklim *Sahara* molai dadi garing lan banjur rikat banget dadi *ara-ara*.^[16] Akibaté wewengkon sing bisa kanggo panggonan wong tani dadi sithik, amarga iku nggarai mingrasi menyang *Afrika Kulon* kang wewengkoné nduwé iklim luwih *tropis*.^[16]

Wiwit kira-kira taun 3300 SM, wiwit tinemu cathetan sajarah ing Afrika Lor, ya iku saka paninggalan peradaban *Pirngon* ing *Mesir Kuna*.^[17] Salah sawijining peradaban paling kuna lan suwé umuré ing donya, kakuwaosan Mesir Kuna iku ngadeg lan nyebaraké warna-warna prabawa ing wewengkon-wewengkon liyané nganti tekan taun 343 SM.^{[18][19]} Wong Fenisia saka Tirus (saiki ing *Libanon*) uga nuwuhaké punjer peradaban sing indepènden ing *Kartago* kang dumunung ana ing pasisir lor-wétan Afrika.^{[20][21][22]} Ing taun 332 SM, *Alexander Agung* yasa kutha *Alexandria* ing Mesir, kang sabanjuré dadi kutha krajan sing mégal lan minangka panggonan panguwasa *Ptolemeus* Mesir.^[23]

Perkembangan agama *Kristen* ing Afrika wis molai saka abad angka 1, ya iku wiwit diadegaké *Gréja Ortodoks Alexandria* déning Santo Markus sang Panginjl watara taun 43.^[24] Agama Kristen sumebar ing pirang-pirang tlatah saka *Palestina* nganti *Mesir*, uga ngliwati wates kidulé wewengkon Romawi menyang Nubia lan abad angka 6 uga wis teka ing Ethiopia. Ing mangsa awal abad angka 7 nganti abad angka 8, agama *Islam* sumebar ana ing tlatah Afrika Sub-Sahara, mligi ngliwati jalur dagang lan migrasi.^[25]

Géografi

Afrika iku wewengkon kebak alas kang lembab, padhang pasir kang garing, lan alas *tropis*. Afrika ugi bawana kang kebak *bukit* kang dhuwur lan ing pucukipun diubengi *salju*, *sabana*, lan udan kabut *angin*.

Afrika

Péta Afrika 1890

Afrika iku bawana gedhé dhéwé saka telu bawana ing belahan kidul Bumi lan sing gedhé dhéwé kaloro sawisé Asia. Jembaré kurang luwih 30.244.050 km² (11.677.240 mil²) kalebu kapuloan ing saubengé, nyakup 20,3% saka total dharatan ing bumi lan didunungi punjul 800 yuta manungsa, utawa watara sapropitu populasi manungsa ing donya.

Kapisah saka Éropah déning Segara Tengah, Afrika nyawiji karo Asia ing pucuk lor-wétan liwat Terusan Suez sing ambané 130 km. Ujung Sinai sing diduweni déning Mesir kerep dianggep kanthi geopolitis minangka péranganing Afrika. Saka ujung paling lor, Tanjung Sparte ing Maroko, ing 37°21' lintang lor, tekan ujung paling kidul, Tanjung Agulhas ing Afrika Kidul, 34°51'15" lintang kidul, kabentang wewengkon sing leté 8.000 km; saka ujung paling kulon, Tanjung Verde, 17°33'22" bujur kulon, nganti ujung paling wétan, Ras Hafun ing Somalia, 51°27'52" bujur wétan, leté watara 7.400 km. Dawaning garis pasisir 26.000 km (minangka perbandingan, Éropah, sing duwé jembar 9.700.000 km² duwé garis pasisir 32.000 km).

Lumrahe wewengkon Afrika awujud lemah kang garing. Kualitas lemah kang kurang apik lan gampang rusak. Akèh lemah kang kurang subur amarga ngandhut akèh laterit, ya iku jenise watu kang gawé warna abang lemah.

Pulitik

Uga delengen: Pratélaning parté pulitik ing Afrika miturut nagara

Ana pratandha cetha saka tambahé jaringan antarané organisasi lan nagara Afrika. Contoné, ing perang sipil ing Républik Dhémokratis Kongo (biyèn Zaire), tinimbang nagara non-Afrika sugih kang ngintervénsi, nagara-nagara Afrika tetanggan dadi mèlu (deleng uga Perang Kongo Kapindho). Wiwit konfliké wiwit ing taun 1998, kira-kira kurban jiwa wis tekan 5 yuta.

Uni Afrika

Katerangan candhaké, wacanen Uni Afrika.

Uni Afrika (AU) iku sawijining fédherasi 54-anggota dumadi saka kabèh nagara Afrika kajaba Maroko. Panunggalan iku kawangun, kanthi Addis Ababa, Étiopia, minangka kantor punjer, tanggal 26 Juni 2001. Panunggalan iku resmi diadegaké ing 9 Juli 2002^[26] minangka penerus Organisasi Afrika Bersatu (*Organisation of African Unity, OAU*). Ing Juli 2004, Parlemèn Pan-Afrika (*Pan-African Parliament, PAP*) Uni Afrika dipindhah menyang Midrand, ing Afrika Kidul, nanging Komisi Afrika ing Hak Manungsa lan Bangsa tetep ing Addis Ababa. Ana aturan kang isih berlaku kanggo desentralisasi institusi Federasi Afrika kang supaya padha dibagi déning kabèh nagara.

Uni Afrika, aja bingung karo Komisi AU, wis kawangun déning Undhang-Undhang Konstitutif Uni Afrika, kang yakuwi kanggo ndandani Komunitas Ékonomi Afrika, sawijining persemakmuran keklumpukan, menyang nagara sing ing pengakuan internasionalé dikukuhaké. Uni Afrika nduwé pemerintah parlementer, ya iku African Union Government, dumadi saka organ lègislatif, kahakiman, lan èksekutif. Iku dipanggedhèni déning Présidhèn lan Kepala Negara Uni Afrika, sing uga Présidhèn Parlemèn Pan-Afrika. Wong dadi Présidhèn AU amarga kapilih déning PAP, lan salajengipun éntuk panjurung mayoritas ing PAP. Kakuwasan lan otoritas saka Présidhèn Parlemèn Afrika asalé saka Undhang-Undhang Konstitutif lan Protokol Parlemèn Pan-Afrika, sarta warisan saka panguwasa présidhèn ditetapaké déning prajanjèn Afrika lan prajanjèn internasional, kalebu sing subordinating Sekretaris Jenderal ing Sekretariat OAU (Komisi AU) kanggo PAP. Pamarentah AU kasusun saka otoritas kabèh-uni (fédheral), regional, nagara, lan kotamadya, uga atusan institusi, sing bebarengan ngatur urusane dina-dina ing institusi.

Hubungan pulitik kaya ta Uni Afrika ngewéhi pangarep-arep kanggo ko-operasi lan tentrem luwih antarané akèh nagara ing bawana iki. Penyalahgunaan hak manungsa ekstensif isih dumadi ing sawatara péranganing Afrika, asring wonten ing kelalaian saka nagara. Akeh pelanggaran kelakon kanggo alasan pulitik, asring minangka efek sisih perang sipil. Negara ing kana pelanggaran hak manungsa utama wis dilapurké akir-akir iki kalebu Républik Dhémokratis Kongo, Sierra Leone, Liberia, Sudan, Zimbabwe, lan Panté Gadhing.

Nagara-nagara

Sapérangan gedhé nagara ing Afrika iku tilas nagara jajahan, kajaba Afrika Kidul, Etiopia lan Liberia. Républik Dhémokrasi Kongo minangka tilas jajahan Bèlgi. Mesir, Sudan, Uganda, Kenya, Djibouti, Sierra Leone, Ghana, Nigeria, Zambia, Zimbabwe lan Botswana tilas jajahan Karajan Manunggal. Maroko, Aljazair, Mauritania, Mali, Senegal, Guinea, Pasisir Gadhing, Burkina Faso, Benin, Niger, Chad, Républik Afrika Tengah, Gabon, Kongo lan Madagaskar tilas jajahan Prancis. Togo, Kamerun, Burundi, Rwanda, Tanzania lan Namibia tilas jajahan Jerman. Libya, Eritrea, Somalia tilas jajahan Italia. Guinea Bissau, Angola, Malawi, lan Mozambik ya iku tilas jajahan Portugal. Sarta Sahara Kulon sing tilas jajahan Spanyol. Saproteloné ya iku 15 saka 47 nagara kakurung déning dharatan.

Wewengkon Afrika Lor

Afrika lor kapérang saka nagara Aljazair, Maroko, Tunisia, Libia, Mesir, lan Sudan. Ing kabèh nagara iki, sapérangan akèh padununge ya iku wong-wong Arab lan agamané Islam. Basa kang utawa ing wewengkon iki ya iku basa Arab lan Prancis. Awit 5000 taun kapungkur, ing sadawané wewengkon lor Afrika wis ana masarakat kang duwé kabudayan kang luhur. Kayata Mesir Kuno, salah sijiné masarakat kang ngembangaké kabudayan kang luhur. Wewengkon Afrika Lor dadi laladan kang ngasilaké pangan, kaya ta: Kurma, Zaitun, lan Anggur, ditandhur bareng karo sayur-sayuran lan pari. Wewengkon kang ditukuli suket dianggo kanggo ngingu wedhus, lan raja-kaya liyané. Saka paternakan iki diasilake wol lan kulit mentah.

Wewengkon Afrika Kulon

Wewengkon sisih kulon Afrika kapérang saka nagara Mali, Burkina Faso, Niger, Pasisir Gading, Guinea, Senegal, Mauritania, Benin, Togo, Kamerun, Guinea Bissau, Sao Tome lan Principe, Guinea Ekuatorial, Sahara Kulon, Liberia, Sierra Leone, Gambia, Ghana, lan Nigeria. Wewengkon kulon iki dadi wewengkon kapisan kang ditekani wong Éropah. Bangsa Portugis miwiti njajah ing taun 1400-an.

Wewengkon Afrika Wétan

Foto Afrika kang dijupuk saka Apollo 17

Peta Uni Afrika karo nagara kang disuspènsi diwarnani ijo

Wewengkon iki kapérang saka nagara Etiopia, Somalia, Djibouti, Rwanda, Burundi, Uganda, Kenya, lan Tanzania. Laladan iki awujud wewengkon gisik pasisir kang rata, munggah marang plato kang dhuwur, kang kapedhot déning tlaça lan gunung-gunung kang dhuwur. Ing Afrika Wétan akèh ditemoni masarakat keturunan kang béda-béda, duwé basa kang béda uga. Nanging sapérangan akèh nganggo basa Swahili.

Jeneng wewengkon lan territorial lan gendéra	Jembar (km²)	Populasi (prakiran 1 Juli 2008)	Kapadhetan Padunung (per km²)	Kutha krajan
Afrika Wétan				
 <u>Burundi</u>	27.830	8.988.091 ^[27]	322,9	<u>Bujumbura</u>
 <u>Komoro</u>	2.170	752.438 ^[27]	346,7	<u>Moroni</u>
 <u>Djibouti</u>	23.000	516.055 ^[27]	22,4	<u>Djibouti</u>
 <u>Eritrea</u>	121.320	5.647.168 ^[27]	46,5	<u>Asmara</u>
 <u>Etiopia</u>	1.127.127	85.237.338 ^[27]	75,6	<u>Addis Ababa</u>
 <u>Kenya</u>	582.650	39.002.772 ^[27]	66,0	<u>Nairobi</u>
 <u>Madagaskar</u>	587.040	20.653.556 ^[27]	35,1	<u>Antananarivo</u>
 <u>Malawi</u>	118.480	14.268.711 ^[27]	120,4	<u>Lilongwe</u>
 <u>Mauritius</u>	2.040	1.284.264 ^[27]	629,5	<u>Port Louis</u>
 <u>Mayotte (Prancis)</u>	374	223.765 ^[27]	489,7	<u>Mamoudzou</u>
 <u>Mozambik</u>	801.590	21.669.278 ^[27]	27,0	<u>Maputo</u>
<u>Réunion (Prancis)</u>	2.512	743.981(2002)	296,2	<u>Saint-Denis</u>
 <u>Rwanda</u>	26.338	10.473.282 ^[27]	397,6	<u>Kigali</u>
 <u>Seychelles</u>	455	87.476 ^[27]	192,2	<u>Victoria</u>
 <u>Somalia</u>	637.657	9.832.017 ^[27]	15,4	<u>Mogadishu</u>
 <u>Tanzania</u>	945.087	41.048.532 ^[27]	43,3	<u>Dodoma</u>
 <u>Uganda</u>	236.040	32.369.558 ^[27]	137,1	<u>Kampala</u>
 <u>Zambia</u>	752.614	11.862.740 ^[27]	15,7	<u>Lusaka</u>
Afrika Tengah				
 <u>Angola</u>	1.246.700	12.799.293 ^[27]	10,3	<u>Luanda</u>
 <u>Kamerun</u>	475.440	18.879.301 ^[27]	39,7	<u>Yaoundé</u>
 <u>Républik Afrika Tengah</u>	622.984	4.511.488 ^[27]	7,2	<u>Bangui</u>
 <u>Chad</u>	1.284.000	10.329.208 ^[27]	8,0	<u>N'Djamena</u>
 <u>Kongo</u>	342.000	4.012.809 ^[27]	11,7	<u>Brazzaville</u>
 <u>Républik Dhémokrasi Kongo</u>	2.345.410	68.692.542 ^[27]	29,2	<u>Kinshasa</u>
 <u>Guinea Khatulistiwa</u>	28.051	633.441 ^[27]	22,6	<u>Malabo</u>
 <u>Gabon</u>	267.667	1.514.993 ^[27]	5,6	<u>Libreville</u>
 <u>São Tomé lan Príncipe</u>	1.001	212.679 ^[27]	212,4	<u>São Tomé</u>
Afrika Lor				
 <u>Aljazair</u>	2.381.740	34.178.188 ^[27]	14,3	<u>Aljir</u>
 <u>Mesir</u> ^[28]	1.001.450	83.082.869 ^[27] total, Asia 1,4m	82,9	<u>Cairo</u>
 <u>Libya</u>	1.759.540	6.310.434 ^[27]	3,6	<u>Tripoli</u>
 <u>Maroko</u>	446.550	34.859.364 ^[27]	78,0	<u>Rabat</u>
 <u>Sudan</u>	2.505.810	41.087.825 ^[27]	16,4	<u>Khartoum</u>
 <u>Tunisia</u>	163.610	10.486.339 ^[27]	64,1	<u>Tunis</u>
 <u>Sahara Kulon</u> ^[29]	266.000	405.210 ^[27]	1,5	<u>El Aaiún</u>
<i>Teritori Spanyol lan Portugal ing Afrika Lor</i>				
 <u>Kapuloan Canary (Spanyol)</u> ^[30]	7.492	1.694.477(2001)	226,2	<u>Las Palmas de Gran Canaria, Santa Cruz de Tenerife</u>
 <u>Ceuta (Spanyol)</u> ^[31]	20	71.505(2001)	3.575,2	—
 <u>Kapuloan Madeira (Portugal)</u> ^[32]	797	245.000(2001)	307,4	<u>Funchal</u>
 <u>Melilla (Spanyol)</u> ^[33]	12	66.411(2001)	5.534,2	—
Afrika Kidul				
 <u>Botswana</u>	600.370	1.990.876 ^[27]	3,3	<u>Gaborone</u>
 <u>Lesotho</u>	30.355	2.130.819 ^[27]	70,2	<u>Maseru</u>

 Zimbabwe	390.580	11.392.629 ^[27]	29,1	Harare
 Namibia	825.418	2.108.665 ^[27]	2,6	Windhoek
 Afrika Kidul	1.219.912	49.052.489 ^[27]	40,2	Bloemfontein, Cape Town, Pretoria ^[34]
 Swaziland	17.363	1.123.913 ^[27]	64,7	Mbabane
Afrika Kulon				
 Benin	112.620	8.791.832 ^[27]	78,0	Porto-Novo
 Burkina Faso	274.200	15.746.232 ^[27]	57,4	Ouagadougou
 Tanjung Verde	4.033	429.474 ^[27]	107,3	Praia
 Pasisir Gadhing	322.460	20.617.068 ^[27]	63,9	Abidjan, ^[35] Yamoussoukro
 Gambia	11.300	1.782.893 ^[27]	157,7	Banjul
 Ghana	239.460	23.832.495 ^[27]	99,5	Accra
 Guinea	245.857	10.057.975 ^[27]	40,9	Conakry
 Guinea-Bissau	36.120	1.533.964 ^[27]	42,5	Bissau
 Liberia	111.370	3.441.790 ^[27]	30,9	Monrovia
 Mali	1.240.000	12.666.987 ^[27]	10,2	Bamako
 Mauritania	1.030.700	3.129.486 ^[27]	3,0	Nouakchott
 Niger	1.267.000	15.306.252 ^[27]	12,1	Niamey
 Nigeria	923.768	158.259.000 ^[27]	161,5	Abuja
 Saint Helena, Ascension, lan Tristan da Cunha (Karajan Manunggal)	410	7.637 ^[27]	14,4	Jamestown
 Senegal	196.190	13.711.597 ^[27]	69,9	Dakar
 Sierra Leone	71.740	6.440.053 ^[27]	89,9	Freetown
 Togo	56.785	6.019.877 ^[27]	106,0	Lomé
Total Afrika	30.368.609	1.001.320.281	33,0	

Uga delengen

- Pratélan nagara

Réferènsi

- Sayre, April Pulley. (1999) *Africa*, Twenty-First Century Books. ISBN 0-7613-1367-2.
- Visual Geography. "Africa. General info" (<http://www.visualgeography.com/continents/africa.html>). Dijupuk 2007-11-24.
- IMF WEO Oct. 2010 (<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2010/02/pdf/c2.pdf>) Retrieved 15-10-2010
- Itineraria Phoenicia, Edward Lipinski, Peeters Publishers, p200, 2004, ISBN 90-429-1344-4 Book on ligne (<http://books.google.fr/book?id=SLSzNfdcqfoC&pg=PA200&dq=Itineraria+Phoenicia+Ifren&sig=opSH-an97IhmB6GtJjMvn7bt4tc#PPA200,M1>)
- The Berbers, by Geo. Babington Michell, p 161, 1903, Journal of Royal African people book on ligne (<http://www.jstor.org/pss/714549>)
- Genetic study roots humans in Africa (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/science/nature/1058484.stm>), BBC News | SCI/TECH
- Migration of Early Humans From Africa Aided By Wet Weather (<http://www.sciencedaily.com/releases/2007/08/070828155004.htm>), sciencedaily.com
- Kimbel, William H. and Yoel Rak and Donald C. Johanson. (2004) *The Skull of Australopithecus Afarensis*, Oxford University Press US. ISBN 0-19-515706-0.
- Tudge, Colin. (2002) *The Variety of Life.*, Oxford University Press. ISBN 0-19-860426-2.
- nsf.gov - National Science Foundation (NSF) News - New Clues Add 40,000 Years to Age of Human Species - US National Science Foundation (NSF) (http://www.nsf.gov/news/news_summ.jsp?cntn_id=102968)
- "Age of ancient humans reassessed" (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/science/nature/4269299.stm>). BBC News. February 16, 2005. Dijupuk April 10, 2010.
- The Oldest Homo Sapiens: (<http://www.sciencedaily.com/releases/2005/02/050223122209.htm>) – URL retrieved May 15, 2009
- Alemseged, Z., Coppens, Y., Geraads, D. (2002). "Hominid cranium from Homo: Description and taxonomy of Homo-323-1976-896". *Am J Phys Anthropol* **117** (2): 103–12. PMID 11815945 (<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/11815945>). doi:10.1002/ajpa.10032 (<https://dx.doi.org/10.1002%2Fajpa.10032>).
- Stoneking, Mark; Soodyall, Himla (1996). "Human evolution and the mitochondrial genome". *Current Opinion in Genetics & Development* **6** (6): 731–6. doi:10.1016/S0959-437X(96)80028-1 (<https://dx.doi.org/10.1016%2FS0959-437X%2896%2980028-1>).
- Diamond, Jared. (1999) *Guns, Germs and Steel: The Fates of Human Societies*. New York:Norton, pp.167.
- O'Brien, Patrick K. (General Editor). *Oxford Atlas of World History*. New York: Oxford University Press, 2005. pp.22–23
- Were Egyptians the first scribes? (<http://news.bbc.co.uk/1/hi/sci/tech/235724.stm>), BBC News | Sci/Tech
- Hassan, Fekri A. (2002) *Droughts, Food and Culture*, Springer. p. 17. ISBN 0-306-46755-0.
- McGrail, Sean. (2004) *Boats of the World*, Oxford University Press. p. 48. ISBN 0-19-927186-0.
- Fage, J. D. (1979) *The Cambridge History of Africa*, Cambridge University Press. ISBN 0-521-21592-7.
- Fage, J. D., et al (1986) *The Cambridge History of Africa*, Cambridge University Press. Vol. 2, p. 118.
- Oliver, Roland and Anthony Atmore. (1994) *Africa Since 1800*, Cambridge University Press. ISBN 0-521-42970-6.
- "Ptolemaic and Roman Egypt: 332 BC-395 AD" (<http://www.wsu.edu/~dee/EGYPT/PTOLEMY.HTM>). Wsu.edu. 1999-06-06. Dijupuk 2010-05-18.
- Eusebius of Caesarea, the author of *Ecclesiastical History* in the 4th century, states that st. Mark came to Egypt in the first or third year of the reign of Emperor Claudius, i.e. 41 or 43 A.D. "Two Thousand years of Coptic Christianity" Otto F.A. Meinardus p28.

25. Ayoub, Mahmoud M. (2004). *Islam: Faith and History*. Oxford: Oneworld. kk. 76, 92–3, 96–7.

26. Thabo Mbeki (9 July 2002). "Launch of the African Union, 9 July 2002: Address by the chairperson of the AU, President Thabo Mbeki" (http://www.africa-union.org/official_documents/Speeches_&_Statements/HE_Thabo_Mbeki/Launch%20of%20the%20African%20Union,%209%20July%202002.htm). ABSA Stadium, Durban, South Africa: africa-union.org. Dijupuk 8 February 2009.

27. USCensusBureau: Countries and Areas Ranked by Population: 2009 (<http://www.census.gov/cgi-bin/ipc/idbrank.pl>)

28. Mesir lumrahé dianggep sawijining nagara lintas bawana (*transcontinental nation*) kang manggon ing Afrika Lor lan Asia Kulon; gunggung sing ndunungi lan amba wewengkoné minangka pérangan Afrika wae, ya iku sisih kuloné Terusan Suez.

29. Républik Dhémokratis Arab Saharawi wis diakoni nagara berdaulat déning Uni Afrika, nanging wektu iki sapérangan gedhé wewengkon Sahara Kulon dikuwasani déning Maroko sawisé mardika saka Spanyol ing taun 1976, lan statusé isih dadi pasulayan. Klaim Maroko iki ora diakoni kanthi internasional.

30. The Spanish Canary Islands, of which Las Palmas de Gran Canaria are Santa Cruz de Tenerife are co-capitals, are often considered part of Northern Africa due to their relative proximity to Morocco and Western Sahara; population and area figures are for 2001.

31. The Spanish exclave of Ceuta is surrounded on land by Morocco in Northern Africa; population and area figures are for 2001.

32. The Portuguese Madeira Islands are often considered part of Northern Africa due to their relative proximity to Morocco; population and area figures are for 2001.

33. The Spanish exclave of Melilla is surrounded on land by Morocco in Northern Africa; population and area figures are for 2001.

34. Bloemfontein is the judicial capital of South Africa, while Cape Town is its legislative seat, and Pretoria is the country's administrative seat.

35. Yamoussoukro is the official capital of Côte d'Ivoire, while Abidjan is the *de facto* seat.

Pranala njaba

- Afrika (<https://www.dmoz.org/Regional/Africa>) ing DMOZ

<div><div><div><div><div><div></div><div></div></div></div><div><div><div></div><div></div></div></div><div><div><div></div></div></div></div></div></div> <div>D · R · B (https://jv.wikipedia.org/w/index.php?title=Cithakan:Afrika&action=edit)</div>		Negara-negara ing Afrika											
Afrika Kidul • [[]] • Angola • Benin • Botswana • Burkina Faso • Burundi • Chad • Djibouti • Eritrea • Étiopia • Gabon • Gambia • Ghana • Guinea • Guinea Khatulistiwa • Guinea-Bissau • Kamerun • Kénya • Komoro • Lesotho • Liberia • Libya • Madagaskar • Malawi • Mali • Maroko • Mauritania • Mauritius • Mesir • Mozambik • Namibia • Niger • Nigeria • Panté Gadhing • Republik Afrika Tengah • Republik Kongo • Republik Dhémokratis Kongo • Rwanda • Sahara Kulon • São Tomé lan Príncipe • Senegal • Seychelles • Sierra Leone • Somalia • Somaliland • Sudan • Swaziland • Tanjung Verde • Tanzania • Togo • Tunisia • Uganda • Zambia • Zimbabwe		Dependensi Azores • Kapuloan Canary • Ceuta lan Melilla • Madeira • Mayotte • Réunion • Saint Helena • Teritorial Britania ing Samudra Hindia											
<div><div><div><div><div><div></div><div></div></div></div><div><div><div></div><div></div></div></div><div><div><div></div></div></div></div></div></div> <div>D · R · B (https://jv.wikipedia.org/w/index.php?title=Cithakan:Countries_of_Afrika&action=edit)</div>		Countries and territories of Afrika											
<div><div><div><div><div><div></div><div></div></div></div><div><div><div></div><div></div></div></div><div><div><div></div></div></div></div></div></div> <div>Entirely or mostly in Afrika</div>		Afrika Kidul • Aljazair • Angola • Botswana • Burkina Faso • Burundi • Bénin • Chad • Djibouti • Éritréa • Éswatini • Éteopiah • Gabon • Gambia • Ghana • Guinéa Katulistiwa • Guinéa-Bissau • Guinéa • Kamérun • Komoro • Kénya • Libya • Libèria • Lésotho • Madagaskar • Malawi • Mali • Maroko • Mauritania • Mauritius • Mesir • Mozambik • Namibia • Nigér • Nigéria • Pasisir Gadhing • Pongol Verdé • Rwanda • Républik Afrika Tengah • Républik Dhémokratik Kongo • Républik Kongo] • Sao Tomé lan Prinsipé • Siérra Léoné • Somalia • Sudan Kidul • Sudan • Sèychèlles • Sénégal • Tanzania • Togo • Tunisia • Uganda • Zambia • Zimbabwé		Orthographic projection of Afrika									
<div><div><div><div><div><div></div><div></div></div></div><div><div><div></div><div></div></div></div><div><div><div></div></div></div></div></div></div> <div>Partly in Afrika</div>		France (Mayotte • Réunion) • Italy (Pantelleria • Pelagie Islands) • Portugal (Madeira) • Spain (Canary Islands • Ceuta • Melilla • Plazas de soberanía) • Yemen (Socotra)											
States with limited recognition		 Sahrawi Arab Democratic Republic • Somaliland											
Territories and dependencies		Îles Éparses (France) • Saint Helena, Ascension and Tristan da Cunha (UK)											
<div><div><div><div><div><div></div><div></div></div></div><div><div><div></div><div></div></div></div><div><div><div></div></div></div></div></div></div> <div>¹ Unclear sovereignty.</div> <div><div><div></div><div>Afrika portal</div></div></div>													
<div><div><div><div><div><div></div><div></div></div></div><div><div><div></div><div></div></div></div><div><div><div></div></div></div></div></div></div> <div>D · R · B (https://jv.wikipedia.org/w/index.php?title=Cithakan:Bawana_ing_donya&action=edit)</div>		Bawana ing donya											
<div><div><div><div><div><div></div><div></div></div></div><div><div><div></div><div></div></div></div><div><div><div></div></div></div></div></div></div> <div>Afro-Éurasia</div>		<div><div><div><div><div><div></div><div></div></div></div><div><div><div></div><div></div></div></div><div><div><div></div></div></div></div></div></div> <div>Amérika</div>		<div><div><div><div><div><div></div><div></div></div></div><div><div><div></div><div></div></div></div><div><div><div></div></div></div></div></div></div> <div>Éurasia</div>		<div><div><div><div><div><div></div><div></div></div></div><div><div><div></div><div></div></div></div><div><div><div></div></div></div></div></div></div> <div>Oséania</div>							
<div><div><div><div><div><div></div><div></div></div></div><div><div><div></div><div></div></div></div><div><div><div></div></div></div></div></div></div> <div>Afrika</div>		<div><div><div><div><div><div></div><div></div></div></div><div><div><div></div><div></div></div></div><div><div><div></div></div></div></div></div></div> <div>Antartika</div>		<div><div><div><div><div><div></div><div></div></div></div><div><div><div></div><div></div></div></div><div><div><div></div></div></div></div></div></div> <div>Asia</div>		<div><div><div><div><div><div></div><div></div></div></div><div><div><div></div><div></div></div></div><div><div><div></div></div></div></div></div></div> <div>Australia</div>		<div><div><div><div><div><div></div><div></div></div></div><div><div><div></div><div></div></div></div><div><div><div></div></div></div></div></div></div> <div>Éropah</div>		<div><div><div><div><div><div></div><div></div></div></div><div><div><div></div><div></div></div></div><div><div><div></div></div></div></div></div></div> <div>Amérika Lor</div>		<div><div><div><div><div><div></div><div></div></div></div><div><div><div></div><div></div></div></div><div><div><div></div></div></div></div></div></div> <div>Amériki</div>	
Adi bawana (geologi) Gondwana • Laurasia • Pangaea • Pannotia • Proto-Gondwana • Proto-Laurasia • Rodinia • Columbia • Kenorland • Ur • Vaalbara		Bawana (Sajarah) Arctica • Asiamerica • Atlantica • Avalonia • Baltica • Cimmeria • Euramerica • Kalahari Desert • Kazakhstania • Laurentia • South China • Ur											
Bawana (kèrem) Kerguelen Plateau • Zealandia		Adi bawana (kamungkinan ing mangsa Bawana (Mitos lan téori ngarep) Pangaea Ultima • Amasia		Bawana (Mitos lan téori) Atlantis • Lemuria • Mu • Terra Australis									

Delengen uga Cithakan: Tlatah ing donya

D • R • B (https://jv.wikipedia.org/w/index.php?title=Cithakan:Tlatah_ing_donya&action=edit) **Tlatah ing donya**

Afrika

Maghribi · Lor · Tengah · Kidul ·
Kulon · Wétan

Wétan Tengah

Semenanjung Arab • Kaukasus •
Levant •

Amérika

Lor (Anglo · Lor) · Tengah (Tengah ·
Karibia) · Kidul (Latin · Corong Kidul)

Oséania

Australasia • Melanesia •
Micronesia • Polynesia

Asia

Tengah • Wétan (Wétan adoh •
Asia-Pasifik) • Lor (Siberia) • Kidul
 (Anak bawana India) • Kidul-wétan •
Kidul-kulon/Kulon

Kutub

Arktik • Antartika

Samudra

Donya · Arktik · Atlantik · Hindia ·
Pasifik · Kidul

Éropah

Balkan • Kulon • Tengah • Wétan •
Lor • Kidul • Skandinavia

Delengen uga Cithakan:Bawana ing donya

Dijupuk saka "<https://jv.wikipedia.org/w/index.php?title=Afrika&oldid=1524672>"

Kaca iki pungkasan diowah nalika 08.19, 8 Juli 2020.

Tèks iki cumepak kanthi Lisènsi Atribusi-DumSaèmper Creative Commons; paugeran tambahan bokmanawa uga lumaku. Wacaa Paugeran Panganggo kanggo rerincèné.